

Цитувати як:

Мисака, Г. В., & Дерун, І. А. (2021). Теорія легітимності в формуванні інституційно-правових засад системи нефінансової звітності підприємств. *Соціальна економіка*, 61, 60-71. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-61-06>.

Cite this article:

Mysaka, H., & Derun, I. (2021). Legitimacy theory in the formation of the institutional and legal basis of the companies' non-financial reporting system. *Social Economics*, 61, 60-71. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-61-06>.

ТЕОРІЯ ЛЕГІТИМНОСТІ В ФОРМУВАННІ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД СИСТЕМИ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ганна Вікторівна Мисака*

кандидат економічних наук, доцент

e-mail: mysaka_g@knu.ua

ORCID ID: 0000-0003-0621-8513

Іван Анатолійович Дерун*

кандидат економічних наук

e-mail: derun@knu.ua

ORCID ID: 0000-0003-0114-4746

***Київський національний університет імені Тараса Шевченка**

вул. Васильківська, 90 А, Київ, 03022, Україна

Забезпечення сталого розвитку залежить від досягнення збалансованого управління економічною ефективністю з паралельним вирішенням соціальних та екологічних проблем людства. Це зумовило формування інформаційного запиту на звітування щодо соціальних та екологічних аспектів ведення бізнесу під тиском розвитку світової економіки та становлення громадянського суспільства. Незадоволеність стейкхолдерів рівнем достовірності, релевантності та порівнюваності добровільно оприлюднюваної компаніями нефінансової звітності спонукає до пошуку нових механізмів її надання, оскільки проблеми зміни клімату, боротьби з нерівністю та бідністю стрімко набули глобального масштабу та потребують нагального вирішення.

У статті досліджено основні концепції походження феномена нефінансової звітності як інструмента комунікації підприємства зі стейкхолдерами. Встановлено, що теорія легітимності відіграє ключову роль у стимулюванні добровільного оприлюднення компаніями нефінансової звітності та у формуванні інституційно-правових засад переходу до обов'язкового порядку її надання як на державному, так і наддержавному рівнях. На підставі критичного аналізу практики добровільного розкриття інформації щодо економічних, екологічних та соціальних аспектів діяльності суб'єктів господарювання авторами обґрунтовано необхідність легалізації системи нефінансової звітності як наступного етапу її еволюціонування в інтересах усіх зацікавлених сторін.

Встановлено, що на релевантність показників нефінансової звітності впливає коректність тлумачення поняття «нефінансова інформація» в контексті характеристики діяльності суб'єктів бізнес-середовища. На цій підставі обґрунтовано авторське визначення нефінансової звітності та зроблено припущення про запровадження обов'язкового звітування у певній черговості з урахуванням суміжності тематичних напрямів, яким присвячуються окремі нефінансові звіти. Доведено, що першопричинами недостовірності та низької інформативності нефінансової звітності виступає недостатній розвиток стандартів (або інших нормативів), на підставі яких відбувається її складання, та системи незалежного оцінювання.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, легітимність, нефінансова звітність, нефінансова інформація, сталий розвиток.

JEL Classification: M48; M14; Q01.

LEGITIMACY THEORY IN THE FORMATION OF THE INSTITUTIONAL AND LEGAL BASIS OF THE COMPANIES' NON-FINANCIAL REPORTING SYSTEM

Hanna Mysaka*

PhD (Economics), Associate Professor

e-mail: mysaka_g@knu.ua

ORCID ID: 0000-0003-0621-8513

Ivan Derun*

PhD (Economics)

e-mail: derun@knu.ua

ORCID ID: 0000-0003-0114-4746

***Taras Shevchenko National University of Kyiv**

90 A, Vasylkivska str., Kyiv, 03022, Ukraine

Ensuring sustainable development depends on achieving balanced economic efficiency management with a parallel solving the humankind social and environmental problems. This led to the formation of an information request for reporting on the social and environmental aspects of business-doing under the pressure of the world economy development and the civil society formation. Stakeholders' dissatisfaction with the degree of reliability, relevance and comparability of non-financial reporting voluntarily published by companies prompts the search for new mechanisms for its provision, since the problems of climate change, the fighting inequality and poverty have rapidly acquired a global scale and require urgent solutions.

The paper examines the main concepts of the origin of phenomenon of non-financial reporting as a tool for communication between a company and its stakeholders. It has been established that the legitimacy theory plays a key role in stimulating the companies' voluntary disclosure of non-financial reporting and in the formation of the institutional and legal basis for the transition to a mandatory procedure for its provision both at the national and supranational levels. Based on a critical analysis of the voluntary disclosure practice of information on the economic, environmental and social aspects of business-doing, the authors substantiated the need to legalize the non-financial reporting system as the next stage of its evolution in the interests of all stakeholders.

It was found that the relevance of non-financial reporting indicators is influenced by the correct interpretation of the concept of "non-financial information" in the context of the characteristics of the business entities' activity. Based on this, the authors substantiated their own definition of non-financial reporting and made an assumption about the implementing of the mandatory reporting in a certain order, taking into account the contiguity of the thematic areas to which certain non-financial reports are devoted. It has been proved that the root causes of the unreliability and low information content of non-financial reporting are the insufficient development of standards (or other norms), based of which it is drawn up, and the system of its independent assessment.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Legitimacy, Non-financial Reporting, Non-financial Information, Sustainable Development.

JEL Classification: M48; M14; Q01.

Вступ. Завдяки кардинальним зрушенням в соціальній сфері, що були спричинені процесами розбудови та становлення громадянського суспільства в 60-70-х роках ХХ ст., практика добровільного звітування компаніями про соціальні та екологічні аспекти їх діяльності стала важливим елементом механізму реалізації корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), спрямованим на задоволення інформаційних запитів стейкхолдерів, а також інструментом створення репутаційного капіталу. Відсутність же довіри з боку зацікавлених користувачів знижує значимість нефінансової звітності та перешкоджає її використанню, тоді як звинувачення компаній у свідомому наповненні такої звітності малозначущими відомостями та перекуру-

ченні показників можуть знівелювати перспективи подальшого розвитку цієї системи загалом.

Багаторічний досвід складання та оприлюднення компаніями, які становлять суспільний інтерес, стандартизованої фінансової звітності в цілому сформував як у представників державних та наддержавних інституцій, так і в суспільстві загалом, умовне бачення процесу запровадження звітності щодо соціальних та екологічних аспектів діяльності суб'єктів господарювання. Легітимність такого звітування цілком та повністю відповідає не лише сучасним запитам широких верств суспільства, а й потребам інформаційного забезпечення скоординованого управління процесами боротьби з бідністю, нерів-

ністю та кліматичною кризою в умовах невизначеності та обмеженості часу. Водночас його легалізація об'єктивно ускладнюється відсутністю міжнародної інституції, подібної за своїм статусом та авторитетом Раді з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standards Board), якій би державні органи більшості країн світу змогли делегувати повноваження з розробки та удосконалення стандартів нефінансової звітності з перспективою їх подальшого включення до національної законодавчої бази або використання як загальноприйнятої практики.

Оскільки ж нефінансова звітність виступає важливим інструментом інформування суспільства про те, наскільки бізнес відповідає його очікуванням, особливо у вирішенні екологічних та соціальних проблем, та яку роль у цьому відіграє держава, то існує нагальна потреба у формуванні комплексного науково-практичного підґрунтя процесу легалізації стандартів нефінансової звітності, що є важливою передумовою її ефективного використання стейкхолдерами для прийняття управлінських рішень та мобілізації громадянського суспільства.

Мета статті полягає в оцінці впливу теорії легітимності на формування інституційно-правових засад процесу переходу до обов'язкового оприлюднення нефінансової звітності на державному та наддержавному рівнях. Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних завдань:

1) проаналізувати базові концепції походження нефінансової звітності як системного явища;

2) охарактеризувати роль та значення теорії легітимності у формуванні інституційних та правових засад складання нефінансової звітності на різних етапах її еволюціонування;

3) дати визначення характерним особливостям нефінансової інформації та встановити їх зв'язок з контентом нефінансової звітності як віддзеркаленням вимог стандартів, за якими її складено.

Об'єктом дослідження виступає нефінансова звітність як соціально-економічний та інформаційний феномен. Предмет дослідження формують теоретико-методологічні та інституційно-правові аспекти процесів складання та оприлюднення нефінансової звітності підприємств, переосмислені кризою призму теорії легітимності.

Огляд літератури. Теорія легітимності відіграла важливу роль у становленні та розвитку системи нефінансової звітності, посприявши запровадженню у світову практику обов'язкового (нормативного) підходу до

її складання (Krištofik, Lament, & Musa, 2016), в рамках якого вперше з'явилась можливість стандартизувати показники нефінансової звітності, забезпечити їх відносну порівнюваність та в подальшому організувати надання запевнень щодо їх достовірності на засадах системності. Бізнес почав ставитися до ініціатив в сфері КСВ як до стратегічної необхідності в рамках збереження своєї організаційної легітимності, тоді як інституційний тиск поступово відійшов на другий план (Babiak & Trendafilova, 2011, с. 17). Однак у своїх оцінках змістовності та достовірності свідомо оприлюднюваної компаніями нефінансової інформації дослідники нерідко займають діаметрально протилежні позиції: від абсолютного схвалення (Fallan & Fallan, 2009, с. 486-487; Stubbs & Higgins, 2018, с. 503) до нищівної критики (Hahn & Lülfes, 2013, с. 415; Michelon, Patten, & Romi, 2019, с. 417-418). Справедливості заради варто відзначити, що ці висновки ґрунтуються на вибірках нефінансової звітності компаній різних країн, що, цілком ймовірно, могло позначитися на одержаних результатах.

Ф. Доні, С. Б'янчі Мартіні, А. Корвіно та М. Маццоні відзначають, що перехід компанії від добровільного оприлюднення нефінансової інформації до обов'язкового звітування про нефінансові аспекти їх діяльності – важлива віха, яка може не лише збагатити і поліпшити інформаційні системи компаній, а й підвищити їх продуктивність (Doni et al., 2019, с. 795). Ключову роль в цьому процесі відіграє законодавче затвердження стандартів нефінансової звітності та визначення порядку її оприлюднення. Водночас, Я. В. Олійник також відзначає важливість належного та своєчасного застосування інституційних чинників запровадження нефінансової звітності, особливо у формі законодавчого забезпечення ведення бізнесу на засадах відповідальності перед суспільством (Олійник, 2017).

За деякими оцінками у світі існує близько 30 різноманітних практик звітування компаніями з питань КСВ та сталого розвитку (Brown, de Jong, & Levy, 2009, с. 573), серед яких, у свою чергу, найбільш уживаною вважається Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative – GRI) (Needles et al., 2016, с. 44; Tschopp & Nastanski, 2014, с. 147). Варто відзначити, що таке розмаїття директив, стандартів та різного роду рекомендацій щодо складання нефінансової звітності загострює проблему співставності інформації, яка в ній наводиться. А такі масштабні інституційні заходи, як Директива 2014/95/EU (The European Parliament & the Council of the European Union, 2014)¹,

¹ The European Parliament & the Council of the European Union. (2014). *Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity*

спрямовані на гармонізацію звітності про сталий розвиток та підвищення порівнянності її показників, у підсумку призвели до збільшення кількості переглядів нефінансових показників задля коригування помилок, виявлених у результаті аудиту, порівняно з періодом їх добровільного оприлюднення (Venturelli et al., 2020, с. 10).

В той же час, на думку М. Ла Торре, С. Сабельфельд, М. Блумквіста, А. Тарквініо та Дж. Думея механічна інституціоналізація існуючих форм нефінансової звітності не завжди призводить до поліпшення її якості через формальне виконання компаніями вимог нормативних актів та директив, які наразі потребують подальшого удосконалення (La Torre et al., 2020, с. 616). А тому справжня кінцева мета формування такої звітності, яка полягає у стимулюванні більш справедливих та сталих бізнес-практик, не досягається. Крім того, С. Аурелі, Е. Магнагі та Ф. Сальваторі відзначають наявність відмінностей у нефінансовій звітності компаній різних європейських країн та роблять висновок про недостатню ефективність впровадженого в ЄС підходу до гармонізації національних законодавчих баз і прогнозують подальше посилення інституційного тиску в даній предметній сфері (Aureli, Magnaghi, & Salvatori, 2019, с. 307).

Дослідники також відзначають, що в процесі інституціоналізації навіть найуспішніших систем добровільної звітності про екологічну та соціальну активність бізнесу їх окремі елементи можуть зазнавати невідвортної трансформації, що перешкоджатиме досягненню початкових цілей, заради яких вони запроваджувалися. Так, Х. Браун, М. де Йонг та Д. Леві стверджують, що GRI під час її інтеграції до існуючих інституційних структур за участі великої кількості зацікавлених сторін та в умовах слабкорозвиненої бази користувачів інформації втратила свою початкову місію агента, який мав мобілізувати зусилля численних суб'єктів суспільних відносин задля активізації соціальних ініціатив та для налагодження партнерства між ідейними ворогами (Brown, de Jong, & Levy, 2009, с. 579).

Дж. Мічелон, С. Пілонато та Ф. Річчері стверджують, що загалом якість та змістовність оприлюднених даних істотно не залежить від конкретної практики, що є свідченням символічності використання компаніями обраних методів. При цьому автори схиляються до думки, що змістовний чи символічний підхід до звітування щодо КСВ є виключно прерогативою самої компанії, який

віддзеркалює її ставлення до КСВ як такої (Michelon, Pilonato, & Ricceri, 2015, с. 75). Б. Нідлз, М. Фріго, М. Пауерс та А. Шигаєв відзначають, що високоефективні компанії воліють розкривати менше інформації про сталий розвиток порівняно з іншими, менш ефективними компаніями, та наголошують на важливості формування загальноприйнятих стандартів звітності щодо сталого розвитку як інструменту глобального управління у даній сфері (Needles et al., 2016, с. 75). Їх думку поділяють А. Г. Ловінська та Т. А. Бондар, які вбачають головну перешкоду розвитку нефінансової звітності саме у відсутності єдиних стандартів її складання. (Ловінська & Бондар, 2019). Результати дослідження, проведеного К. Гаммель та С. Шліком свідчать, що чим кращими є здобутки компанії у сфері КСВ та сталого розвитку, тим інформативнішу звітність вона складає. Тоді як компанії з низькими показниками, прагнучи одночасно приховати свої справжню продуктивність та зберегти легітимність, наповнюють свою звітність низькоякісною інформацією (Hummel & Schlick, 2016, с. 457). Таким чином, як, власне, сама нефінансова звітність, так і стандарти, згідно яких її складають, в руках менеджменту компанії можуть стати черговими інструментами маніпулювання ринком та громадською думкою.

С. Я. Король також відзначає, що змістове наповнення нефінансової звітності визначається, у першу чергу, застосовуваними практиками реалізації соціальної відповідальності бізнесу, а також потребує від компанії інноваційного підходу до організації обліку КСВ підприємства (Король, 2016). У той час як Дж. Марголіс, Г. Ельфенбейн та Дж. Волш припускають, що спроби визначити вплив здобутків компаній у сфері КСВ та їх фінансовою успішністю – це, принаймні частково, спроби легалізувати КСВ і тим самим створити простір для більш широких цілей в діловій активності – встановити, що бізнес може бути спрямований на те, щоб робити добро, а не лише процвітати. І з досягненням високого рівня матеріального благополуччя цей запит з боку суспільства стає дедалі гучнішим (Margolis, Elfenbein, & Walsh, 2007). Таким чином, проблема кореляції між ефективністю компаній у сфері КСВ та їх фінансовими результатами не лише не вичерпується визначенням її величини, а й породжує додаткові питання принципово нових вимог суспільства та здатності бізнесу їх задовольнити в повній мірі.

Попри таку велику кількість проведених

досліджень та ґрунтовні здобутки, як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, на сучасному етапі широкомасштабних ініціатив бізнесу у сферах КСВ та сталого розвитку існує нагальна потреба у формуванні повноцінного механізму інституційного регулювання обов'язкового порядку складання та оприлюднення нефінансової звітності компаній шляхом розробки та затвердження якісного нормативно-правового забезпечення цих процесів та запровадження ефективної системи контролю за достовірністю змістового наповнення такої звітності. Це комплексно сприятиме підвищенню довіри користувачів до нефінансової інформації та активізації її використання для вирішення екологічних та соціальних проблем людства.

Методологія дослідження. Методологічний інструментарій даної статті склали такі методи: порівняння та опис (для визначення потреби стейкхолдерів у нефінансовій інформації щодо діяльності суб'єктів бізнес-середовища на різних етапах розвитку економіки та суспільства); дедуктивний метод (для аналізу легітимності надання нефінансової звітності); аналіз та системний метод (для обґрунтування необхідності легалізації нефінансової звітності як джерела додаткової інформації щодо впливу бізнесу на суспільство та навколишнє середовище); узагальнення та класифікація (для структурування сукупності нефінансової інформації з метою складання нефінансової звітності). Також використано графічний (для унаочнення тенденцій оприлюднення нефінансової звітності у світі) та табличний (для дослідження змісту найбільш використовуваних стандартів нефінансової звітності) методи подання даних.

Основні результати. Одвічний запит людства на справедливість, як базовий принцип організації співіснування, забезпечує легітимність застосуванню сили правлячими елітами допоки суспільство вважає, що ці еліти є корисними для його розвитку. Втрата ж довіри суспільства означає автоматичну втрату можливості легітимно застосовувати силу державними структурами, що призводить до втрати влади як такої. Тому запровадження прозорого та ефективного механізму зниження економічної та соціальної нерівності стає не просто важливим завданням для влади, а запорукою збереження нею своєї легітимності, яка може бути втрачена в результаті вибухів соціального невдоволення ситуацією.

Усвідомлення глобальності економічних, екологічних та соціальних проблем спонукає людство до внесення кардинальних змін в усі основні сфери життєдіяльності, в процесі

чого встановлюються конкретні цілі, завдання та їх кількісні параметри з метою подальшої оцінки успішності їх досягнення у стислі та чітко визначені терміни. Забезпечення ж довіри громадян, особливо в умовах глобальності комунікаційних систем, потребує відкритості та доступності не лише тієї інформації, запит на яку вже існує в суспільстві, а й вимагає від владних інституцій спроможності передбачити (або сформувані) інформаційні потреби активних стейкхолдерів щодо суспільно значимих проблем та створити систему оприлюднення релевантних даних.

Від самого початку запровадження КСВ її концепцією було передбачено, що розкриття інформації про екологічні та соціальні аспекти діяльності компанії відбувається виключно на добровільних засадах. В подальшому легітимізація даної ідеологічної аксіоми у суспільній свідомості зумовила добровільний характер складання та оприлюднення нефінансової звітності на глобальному рівні. Теорія легітимності визначає, що суспільство укладає з усіма суб'єктами господарювання угоду, умови якої базуються на його очікуваннях того, що господарська діяльність, проваджувана будь-яким суб'єктом, відповідатиме запитам і потребам більшості членів такого суспільства, системі їх життєвих цінностей та, в результаті, підвищуватиме його загальне благо. Як виявилось згодом, такий підхід до інституалізації відносин, що виникають між компаніями та їх стейкхолдерами в процесі подання нефінансової звітності, себе не виправдав, у першу чергу, через недостатній рівень достовірності, порівнянності та інформативності звітних показників.

На поточному етапі розвитку КСВ добровільний характер звітування за нефінансовими аспектами діяльності та широкий вибір стандартів для підготовки такої звітності максимально відповідають інтересам суб'єктів господарювання, які користуються нею як інструментом опосередкованого піару. На нашу думку, саме ця обставина обумовлює стрімке зростання частки компаній, які оприлюднюють звітність зі сталого розвитку за рейтингами найбільших компаній світу (G250) та окремих країн (N100) у 1999-2020 рр. (рис. 1). Також слід зауважити, що до 1999 року найбільші компанії світу (G250) взагалі не вважали за доцільне подавати нефінансову звітність, тоді як за 10 років вже 95% цих компаній займалися її оприлюдненням (KPMG, 2020, с. 10)¹. При цьому компанії обирають для представлення у звітності ті напрями та способи розкриття інформації про соціальні та екологічні проекти та ініціативи,

¹ KPMG. (2020). *The time has come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020*. 62 p. Retrieved from <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>.

висвітлення яких сприяє підтримці їх позитивного іміджу, та відкидають усе, що може йому зашкодити в очах будь-якої групи стейкхолдерів. Таким чином, компанії вдаються до свідомого маніпулювання змістовим наповненням оприлюднюваних нефінансових звітів, не порушуючи при цьому вимог, встановлених у цій сфері.

У свою чергу усвідомлення зовнішніми стейкхолдерами подібної практики схиляє їх до відстоювання власних інтересів та права на отримання інформації шляхом лобіювання нормативного підходу до організації звітування компаніями про нефінансові аспекти їх діяльності, який полягає у запровадженні жорсткого нормативного регулювання усього процесу такого звітування – від порядку її оприлюднення та надання впевненості щодо надійності інформації до стандартизації структури звітів та порядку формування змісту наведених в них показників (Stubbs & Higgins, 2018). До прийняття владними інституціями рішення щодо подальшої траєкторії розвитку системи нефінансової звітності сторони самостійно намагаються дійти компромісу, який би дозволив підвищити її користь та ефективність для всіх учасників про-

цесу. Так, в Австралії компанії при оприлюдненні нефінансової звітності почали керуватися теорією «суттєвої легітимності», що передбачає поєднання важливих для компанії даних, які визначають її стратегічну легітимність, та інформації, яка цікавить стейкхолдерів, та зумовлює інституційну легітимність нефінансової звітності (Dumay, Frost, & Beck, 2015).

За таких умов потенціал використання однієї з найбільш перспективних практик у цій сфері – інтегрованої звітності (Integrated Reporting) – знаходиться під серйозною загрозою саме через її гнучкість та відсутність настанов щодо фактичного розкриття інформації та показників, в першу чергу, в тих економічно розвинених країнах, де вже сформовано дієві моделі розкриття інформації, орієнтовані на потреби стейкхолдерів (Dumay et al., 2017). В Україні ж інтегрована звітність наразі виступає перспективним напрямом науково-прикладних досліджень, спрямованих на формування її моделі виходячи з критичного аналізу показників КСВ (Левицька, 2019), управління вартістю та репутацією компанії (Голов, Костюченко, & Кузіна, 2018; Кузіна, 2017).

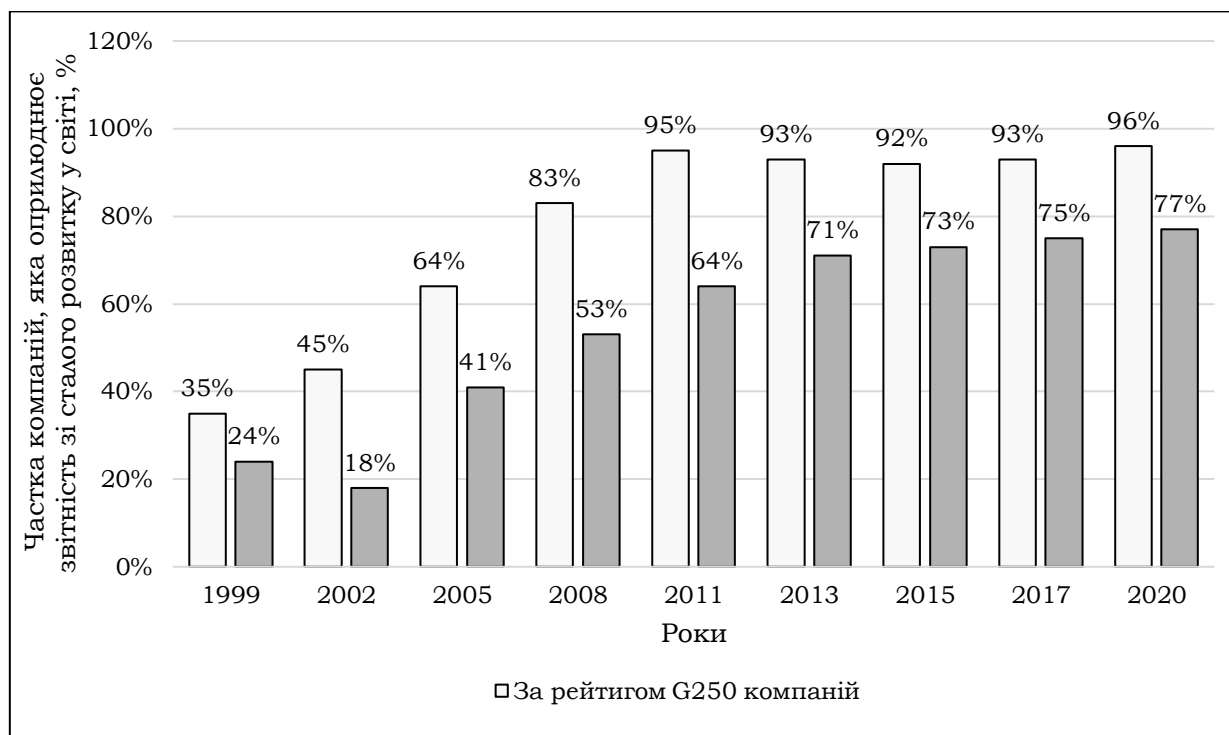

Рис. 1. Динаміка частки компаній, які оприлюднюють звітність зі сталого розвитку за рейтингами найбільших компаній світу (G250) та окремих країн (N100) за 1999-2020 рр.
 Fig. 1. Percentage of companies with sustainability reports on according to the largest companies' ranking in the world (G250) and certain countries (N100) in 1999-2020
 Джерело: побудовано авторами за даними (KPMG, 2020)¹.

¹ KPMG. (2020). *The time has come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020*. 62 p. Retrieved from <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>.

Водночас, як системне явище нефінансова звітність наразі лише поступово формується завдяки запровадженню її комплексного регулювання, зокрема, щодо змісту інформації, яка в ній має розкриватися, а також визначення кола компаній, для яких подання такої звітності є обов'язковим. У процесі переходу компаній від добровільного оприлюднення нефінансової інформації до обов'язкового звітування про нефінансові аспекти їх діяльності ключову роль відіграє законодавче затвердження стандартів нефінансової звітності та визначення порядку її оприлюднення.

Об'єктивна потреба в подальшому удосконаленні існуючих форм звітності щодо КСВ, які початково розроблялися та просувалися зусиллями недержавних структур, робить їх механічну інституціоналізацію недоцільною (La Torre et al., 2020). Проте використання тих практик нефінансового звітування, які користуються найбільшою популярністю, у першу чергу, серед стейкхолдерів, як основи законодавчо-нормативного забезпечення, є цілком розумним кроком в організації переходу до обов'язкового звітування про КСВ.

Директиву 2014/95/EU, на основі якої в країнах Євросоюзу було запроваджено масштабне звітування суб'єктів господарювання щодо нефінансових аспектів їх діяльності, можна вважати як першим кроком у консолідації зусиль наддержавних інституцій, спрямованих на вирішення проблеми підвищення рівня довіри стейкхолдерів до нефінансової звітності, так і опосередкованим свідченням незадовільної оцінки державними структурами результатів роботи приватних інституцій у цій сфері. Згідно вимог даної Директиви (The European Parliament & the Council of the European Union, 2014)¹, починаючи з 2018 року, суспільно значимі компанії зі середньою чисельністю не менше 500 осіб зобов'язані включати нефінансовий звіт (а non-financial statement) до свого звіту з управління (the management report). Статтею 19а Директиви регламентуються мінімальні вимоги до змісту цього звіту та його обсягу, якого має бути достатньо для розуміння розвитку підприємства, що звітує, його функціонування, стану, а також впливу його діяльності в наступних аспектах: екологічному, соціальному та питаннях зайнятості, поваги до прав людини, боротьби з корупцією та хабарництвом, у тому числі:

– короткий опис бізнес-моделі підприємства;

– опис політик, які проводить підприємство щодо вищезазначених аспектів;

– досягнуті результати проваджуваних політик;

– істотні ризики пов'язані із зазначеними питаннями, які виникають у зв'язку з діяльністю компанії, а також інформацію про те, яких заходів вжито для управління цими ризиками;

– ключові нефінансові індикатори ефективності даного бізнесу (The European Parliament & the Council of the European Union, 2014)².

Проте, на нашу думку, наразі у такий спосіб лише започатковано перехід від добровільного розкриття інформації щодо КСВ до обов'язкового оприлюднення нефінансової звітності, що, безумовно, є важливою віхою процесу трансформації неформальної громадської ініціативи в системний інституційний механізм, але не вирішує проблем якості та порівнюваності нефінансової звітності, та довіри стейкхолдерів до змісту її показників.

Оскільки ж обґрунтування необхідності розкриття компаніями відомостей про КСВ та сталий розвиток відбувалося паралельно на основі постулатів теорій легітимності та агентських відносин, то в результаті запровадження законодавчо закріпленого обов'язку оприлюднювати нефінансову звітність компанії мали переглянути свою мотивацію, що початково спонукала їх до добровільного поширення інформації про соціальні та екологічні аспекти господарської діяльності, на предмет подальшої відповідності їх цілям та інтересам в принципово нових умовах організації такого звітування. Еволюціонування ж відносин між усіма учасниками процесу обов'язкового оприлюднення нефінансової звітності має відбуватися на основі прагматичної, моральної та когнітивної легітимності, які забезпечують упевненість:

1) компаній у тому, що застосування практик складання нефінансової звітності, які становлять цінність для стейкхолдерів, відповідає також і їх власним інтересам;

2) більшості стейкхолдерів у тому, що практики складання нефінансової звітності гарантують коректну оцінку результатів та наслідків їх застосування, які забезпечують зростання суспільного добробуту у прийнятний для таких стейкхолдерів спосіб;

3) усіх учасників процесу в належності, зрозумілості й доречності цілей, які ставляться перед відповідними практиками складання нефінансової звітності (O'Dwyer, Owen, & Unerman, 2011).

¹ The European Parliament & the Council of the European Union. (2014). *Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>.

² Там само.

У свою чергу теорія агентських відносин тлумачить механізм оприлюднення нефінансової звітності як інструмент мінімізації наявної асиметрії інформації, що сприяє подоланню протиріч, які виникають між принципами та агентами в процесі володіння та управління компанією, та які можуть призвести до істотних фінансових втрат. Результатом має стати зростання довіри між власниками та менеджментом, а також упевненості членів суспільства в корисності діяльності компанії загалом.

У зв'язку з цим для належного обґрунтування семантичного навантаження змісту показників нефінансової звітності потребує додаткового аналізу сутність поняття «нефінансова інформація» в контексті характеристики діяльності суб'єктів бізнес-середовища. М. Еркенс, Л. Паугам та Х. Столовей вказують на те, що у визначенні нефінансової інформації акцент робиться на тому, що її формування відбувається поза системою бухгалтерського обліку, а також що саме та/або за допомогою яких саме показників така інформація характеризує:

- результати господарської діяльності на основі показників, які не є традиційними фінансовими показниками (дані про КСВ, інтелектуальний капітал, корпоративне управління тощо);

- фінансові показники діяльності, які не представлені у стандартних звітах суб'єктів господарювання (фінансовій звітності або річних звітах) (Erkens, Paugam, & Stolowy, 2015, с. 24).

Водночас у Спеціальному звіті для Ради зі стандартів фінансового обліку його автор В. Аптон визначає нефінансову інформацію як сукупність всіх нефінансових даних та показників, які не представлені у звичайній фінансовій звітності, у тому числі й ті, що визначаються на її основі (коефіцієнти, індекси, бальні оцінки тощо) (Upton, 2001, с. 5). Також він обґрунтовує думку про те, що нефінансова інформація за своєю суттю є ідіосинкратичною для певних галузей і, можливо, навіть для окремих підприємств. Це дисонує з логікою побудови деталізованих стандартів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, але не суперечить стандартам, на підставі яких може визначатися форма, порядок подання такої інформації з метою якісного розкриття основних припущень щодо різноманітних аспектів діяльності підприємства (Upton, 2001, с. 106).

Попри те, що до усіх показників фінансової звітності застосовується єдиний грошовий вимірник, фінансові коефіцієнти, які обчислюються на її основі, за своїм змістом виступають відносними якісними показниками, а

в самій системі бухгалтерського обліку паралельно можуть застосовуватися й негрошові (натуральні, трудові) вимірники. Це сприяє формуванню сукупності облікових і необлікових даних, які можуть виражатися в грошових та негрошових одиницях виміру та використовуються для характеристики, у першу чергу, соціальних та екологічних аспектів діяльності компанії, її КСВ, ділової репутації та інтелектуального капіталу. Таким чином, під «нефінансовою інформацією» пропонується розуміти сукупність відомостей, які генеруються як в системі бухгалтерського обліку підприємства, так і поза її межами, для забезпечення комплексної характеристики його фінансово-майнового стану, репутації, інтелектуального капіталу, проваджуваних КСВ-практик та практик корпоративного управління тощо, і які не включено до його стандартизованої фінансової звітності.

На цій підставі вважаємо, що нефінансова звітність – це специфічна звітність суб'єкта бізнес-середовища, що складається з тієї частини нефінансової інформації, яка не є похідною від показників його фінансової звітності, та забезпечує користувачам можливість сформулювати комплексне уявлення про суспільні ризики та вигоди від його функціонування.

Враховуючи ж увесь спектр діяльності компанії, для характеристики якого може бути використана нефінансова інформація, слід розуміти, що нефінансова звітність є збірним поняттям, у складі якого доцільно викремлювати тематичні звіти, присвячені розкриттю певних аспектів, явищ або категорій. Оскільки ж більшість стандартів та нормативів, якими регламентується складання нефінансової звітності не мають визнаного правового статусу ані на рівні окремо узятих країн, ані на рівні міжнародних організацій, це спричиняє істотну термінологічну плутанину. У той час як для забезпечення раціонального переходу від оприлюднення нефінансової звітності на засадах легітимності до формування ефективного механізму її легалізації надзвичайно важливо системно сприяти послідовному запровадженню обов'язковості такого звітування з урахуванням суміжності тематичних напрямів, яким присвячуються окремі нефінансові звіти.

Розкриття компаніями нефінансової інформації про корпоративне управління, репутацію, підходи до створення вартості, екологічні та соціальні аспекти сталого розвитку, інтелектуальний капітал тощо здійснюється в рамках різноманітних практик нефінансової звітності, зміст найпоширеніших з яких у світі та в Україні систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1. Характеристика змісту нефінансових звітів, найбільш поширених у світі та в Україні

Table 1. Content characteristics of the most common non-financial reports in the World and Ukraine

Вид звіту	Характеристика змісту
Звіт про сталий розвиток (за стандартами GRI)	відображає дані про господарську діяльність підприємства, її вплив на навколишнє середовище та соціальну сферу, а також позитивний або негативний внесок компанії у забезпечення сталого розвитку (Global Sustainability Standards Board, 2016) ¹
Звітність за стандартами обліку у сфері сталого розвитку (SASB)	відображає управління впливом компанії на екологічну та соціальну сфери, який виникає в результаті виробництва товарів та послуг, а також управління взаємодією з навколишнім середовищем та соціальним капіталом компанії, необхідними для створення вартості у довгостроковій перспективі (Sustainability Accounting Standards Board, 2017) ²
Інтегрований звіт	стисле повідомлення про те, як стратегія підприємства, корпоративне управління, результати та перспективи з урахуванням особливостей його взаємодії із навколишнім середовищем здатні створювати цінність у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективах (The International Integrated Reporting Council, 2021) ³
Звітність за стандартами AA (AccountAbility) 1000	відображає оцінку результатів діяльності компанії виходячи з етичних міркувань на основі набору критеріїв, за якими може проводитися соціальний та етичний аудит їх діяльності. Передбачає постійний діалог зі стейкхолдерами (AccountAbility, 2018) ⁴
Звіт з управління	містить достовірну фінансову та нефінансову інформацію про діяльність підприємства, його стан та перспективи розвитку та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності (Міністерство фінансів України, 2018) ⁵
Звіт про інтелектуальний капітал	розкриває ефективність компанії в управлінні знаннями, тобто тій сфері діяльності менеджменту, яка полягає в набутті, спільному користуванні, розвитку та закріпленні знань як ресурсу (Danish Agency for Trade and Industry, 2000) ⁶

Джерело: систематизовано авторами

Розмаїття існуючих стандартів до складання та оприлюднення нефінансової звітності породжує низку малопорівнюваних підходів до її структурування, що негативно відбивається на рівні довіри стейкхолдерів до усієї системи звітування компаній про нефінансові аспекти їх діяльності як важливого елементу інформаційного забезпечення феномену КСВ. У свою чергу недоліки стандартизації нефінансової звітності стримують запровадження обов'язкової вимоги щодо незалежної оцінки та підтвердження достовірності змісту її показників перед оприлюдненням. Тому даний сегмент аудиторської діяльності залишається прерогативою переважно компаній Великої четвірки, зусиль яких, вочевидь, недостатньо для його системного активного розвитку. Таким чином, проблема достовірності та інформативності показників

нефінансових звітів, оприлюднюваних компаніями, насправді бере свій початок у площині якості власне стандартів (або інших нормативів), відповідно до яких ці звіти було підготовлено, і недостатньо розвиненій системі незалежного оцінювання нефінансової звітності.

Висновки. Якість розкриття інформації у нефінансовій звітності має забезпечуватися шляхом дотримання вимог стандартів, яким регулюється склад такої звітності та зміст її показників, а також проведенням її незалежної перевірки та наданням запевнень щодо достовірності оприлюднених відомостей. А відсутність контролю за дотриманням стандартів під час складання звітності унеможливає зворотній зв'язок розробника стандартів з користувачами стандартів і звітності та подальше їх удосконалення з урахуванням

¹ Global Sustainability Standards Board. (2016). Consolidated set of GRI sustainability reporting standards 2016. Retrieved from <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/consolidated-set-of-gri-standards>.

² Sustainability Accounting Standards Board. (2017). SASB conceptual framework. Retrieved from https://www.sasb.org/wp-content/uploads/2020/02/SASB_Conceptual-Framework_WATERMARK.pdf.

³ The International Integrated Reporting Council. (2021). *The international <IR> framework*. Retrieved from <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf>.

⁴ AccountAbility. (2018). *AccountAbility's AA1000 Series of Standards*. Retrieved from <https://www.accountability.org/standards>.

⁵ Міністерство фінансів України. (2018). Методичні рекомендації зі складання звіту про управління, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 07.12.2018 року № 982. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>.

⁶ Danish Agency for Trade and Industry. (2000). *A guideline for intellectual capital statements – a key to knowledge management*. Retrieved from <https://ufm.dk/en/publications/2001/files-2001/a-guideline-for-intellectual-capital-statements.pdf>.

інтересів основних груп стейкхолдерів.

Наразі ж для виконання компаніями вимог Директиви ЄС 2014/95/EU щодо складання нефінансового звіту Федерація європейських бухгалтерів допускає альтернативну можливість керуватися настановами 9 практик, питання рівноцінності яких залишається відкритим і досі. Тоді як власне у самій Директиві ЄС 2014/95/EU будь-які рекомендації щодо застосування конкретних стандартів нефінансової звітності відсутні взагалі. Водночас дослідники відзначають, що обов'язковість оприлюднення не зменшила ролі нефінансової звітності як інструменту легітимізації діяльності компаній, як і прагнення компаній до легітимізації загалом. У той час як ключову проблему відносин принципалів та агентів – асиметрію інформації – завдяки нормативному характеру звітування вдається поступово скорочувати, що, у

свою чергу, знижує моральні ризики та згладжує конфлікт їх інтересів (Mio et al., 2020). Таким чином, на прикладі досвіду компаній країн ЄС є усі підстави стверджувати, що перехід до обов'язкового оприлюднення нефінансової звітності загалом відповідає інтересам усіх сторін цього процесу, сприяє нормалізації відносин у суспільстві та подальшому розвитку КСВ.

Науково-прикладні дослідження та розробки у даній сфері у майбутньому доцільно зосередити на взаємоузгодженні термінології, яка вживається у законодавчих та нормативних актах, якими регламентується порядок складання та оприлюднення нефінансової звітності, а також черговості запровадження обов'язкового подання нефінансових звітів з урахуванням їх тематичної спорідненості, що забезпечить можливість перехресного контролю даних.

Література

1. Křištofik P., Lament M., Musa H. The reporting of non-financial information and the rationale for its standardisation. *Ekonomika a management*. 2016. Vol. XIX. No. 2. P. 157–175. DOI: <https://doi.org/10.15240/tul/001/2016-2-011>.
2. Babiak K., Trendafilova S. CSR and environmental responsibility: motives and pressures to adopt green management practices. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2011. Vol. 18. No. 1. P. 11–24. DOI: <https://doi.org/10.1002/csr.229>.
3. Fallan E., Fallan L. Voluntarism versus regulation: lessons from public disclosure of environmental performance information in Norwegian companies. *Journal of Accounting and Organizational Change*. 2009. Vol. 5. No. 4. P. 472–489. DOI: <http://doi.org/10.1108/18325910910994685>.
4. Stubbs W., Higgins C. Stakeholders' perspectives on the role of regulatory reform in integrated reporting. *Journal of Business Ethics*. 2017. Vol. 147. No. 3. P. 489–508. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2954-0>.
5. Hahn R., Lülfs R. Legitimizing negative aspects in GRI-oriented sustainability reporting: a qualitative analysis of corporate disclosure strategies. *Journal of Business Ethics*. 2013. Vol. 123. No. 3. P. 401–420. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1801-4>.
6. Michelon G., Patten D. M., Romi, A. M. Creating legitimacy for sustainability assurance practices: evidence from sustainability restatements. *European Accounting Review*. 2019. Vol. 28. No. 2. P. 395–422. DOI: <https://doi.org/10.1080/09638180.2018.1469424>.
7. Doni F., Bianchi Martini S., Corvino A., Mazzoni M. Voluntary versus mandatory non-financial disclosure: EU Directive 95/2014 and sustainability reporting practices based on empirical evidence from Italy. *Meditari Accountancy Research*. 2019. Vol. 28. No. 5. P. 781–802. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-12-2018-0423>.
8. Олійник Я. В. Інституціональні чинники запровадження нефінансової звітності. *Фінанси України*. 2017. № 9. С. 112–128. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2017.09.112>.
9. Brown H. S., de Jong M., Levy D. L. Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*. 2009. Vol. 17. No. 6. P. 571–580. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2008.12.009>.
10. Needles B. E., Frigo M. L., Powers M., Shigaev A. Integrated reporting and sustainability reporting: An exploratory study of high performance companies: [monograph]. *Performance measurement and management control: Contemporary issues*: Emerald Group Publishing Limited, 2016. P. 41–80.
11. Tschopp D., Nastanski M. The harmonization and convergence of corporate social responsibility reporting standards. *Journal of Business Ethics*. 2014. Vol. 125. No. 1. P. 147–162. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1906-9>.
12. Venturelli A., Pizzi S., Caputo F., Principale S. The revision of nonfinancial reporting directive: a critical lens on the comparability principle. *Business Strategy and the Environment*. 2020. P. 1–14. DOI: <https://doi.org/10.1002/bse.2598>.
13. La Torre M., Sabelfeld S., Blomkvist M., Tarquinio L., Dumay J. Harmonising non-financial reporting regulation in Europe. *Meditari Accountancy Research*. 2018. Vol. 22. P. 598–621. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-02-2018-0290>.
14. Aureli S., Magnaghi E., Salvatori F. The role of existing regulation and discretion in harmonising non-financial disclosure. *Accounting in Europe*. 2019. Vol. 16. No. 3. P. 290–312. DOI: <https://doi.org/10.1080/17449480.2019.1637529>.
15. Michelon G., Pilonato S., Ricceri F. CSR reporting practices and the quality of disclosure: an empirical analysis. *Critical Perspectives on Accounting*. 2015. Vol. 33. P. 59–78. DOI:

<https://doi.org/10.1016/j.cpa.2014.10.003>.

16. Ловінська Л. Г., Бондар Т. А. Нефінансова звітність як основа інформаційного забезпечення моніторингу досягнення цілей сталого розвитку. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 20–30. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.11.020>.

17. Hummel K., Schlick C. The relationship between sustainability performance and sustainability disclosure – Reconciling voluntary disclosure theory and legitimacy theory. *Journal of Accounting and Public Policy*. 2016. Vol. 35. No. 5. P. 455–476. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2016.06.001>.

18. Король С. Я. *Соціальна відповідальність бізнесу: теорія та методологія обліку* : монографія. К. : КНТЕУ, 2016. 416 с.

19. Margolis J. D., Elfenbein H. A., Walsh J. Does it pay to be good? A meta-analysis of the relationship between corporate social and financial performance. *Working paper, University of Michigan. SSRN Electronic Journal*. 2007. 79 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/237455609_Does_it_pay_to_be_good_A_meta-analysis_and_redirection_of_research_on_the_relationship_between_corporate_social_and_financial_performance (дата звернення: 26.01.2020).

20. Dumay J., Frost G., Beck C. Material legitimacy. *Journal of Accounting & Organizational Change*. 2015. Vol. 11. No. 1. P. 2–23. DOI: <https://doi.org/10.1108/JAOC-06-2013-0057>.

21. Dumay J., Bernardi C., Guthrie J., La Torre M. Barriers to implementing the International Integrated Reporting Framework. *Meditari Accountancy Research*. 2017. Vol. 25. No. 4. P. 461–480. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-05-2017-0150>.

22. Левицька С. О. Соціальна складова інтегрованої звітності вітчизняних підприємств. *Фінанси України*. 2019. № 12. С. 98–107. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.12.098>.

23. Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кузіна Р. В. *Інтегроване звітування: концепція, методологія, організація* : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 252 с.

24. Кузіна Р. В. Розвиток системи корпоративної звітності. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2017. № 4. С. 288–298.

25. O'Dwyer B., Owen D., Unerman J. Seeking legitimacy for new assurance forms: The case of assurance on sustainability reporting. *Accounting, Organizations and Society*. 2011. Vol. 36. No. 1. P. 31–52. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2011.01.002>.

26. Erkens M., Paugam L., Stolowy H. Non-financial information: state of the art and research perspectives based on a bibliometric study. *Comptabilité – Contrôle – Audit*. 2015. Vol. 3. P. 15–92. DOI: <https://doi.org/10.3917/csa.213.0015>.

27. Upton W. S. *Special report on business and financial reporting, challenges from the new economy*. Norwalk, Connecticut: Financial Accounting Standards Board, 2001. 118 p. URL: https://www.fasb.org/articles&reports/sr_new_economy.pdf (дата звернення: 26.01.2020).

28. Mio C., Fasan M., Marcon C., Panfilo S. The predictive ability of legitimacy and agency theory after the implementation of the EU directive on non-financial information. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2020. Vol. 27. No. 6. P. 2465–2476. DOI: <https://doi.org/10.1002/csr.1968>.

References

1. Krištofik, P., Lament, M., & Musa, H. (2016). The reporting of non-financial information and the rationale for its standardisation. *Ekonomika a management, XIX(2)*, 157-175. doi: <https://doi.org/10.15240/tul/001/2016-2-011>.

2. Babiak, K., & Trendafilova, S. (2011). CSR and environmental responsibility: motives and pressures to adopt green management practices. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 18(1)*, 11-24. doi: <https://doi.org/10.1002/csr.229>.

3. Fallan, E., & Fallan, L. (2009). Voluntarism versus regulation: lessons from public disclosure of environmental performance information in Norwegian companies. *Journal of Accounting and Organizational Change, 5(4)*, 472-489. doi: <http://doi.org/10.1108/18325910910994685>.

4. Stubbs, W., & Higgins, C. (2018). Stakeholders' perspectives on the role of regulatory reform in integrated reporting. *Journal of Business Ethics, 147(3)*, 489-508. doi: <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2954-0>.

5. Hahn, R., & Lülf, R. (2013). Legitimizing negative aspects in GRI-oriented sustainability reporting: a qualitative analysis of corporate disclosure strategies. *Journal of Business Ethics, 123(3)*, 401-420. doi: <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1801-4>.

6. Michelon, G., Patten, D. M., & Romi, A. M. (2019). Creating legitimacy for sustainability assurance practices: evidence from sustainability restatements. *European Accounting Review, 28(2)*, 395-422. doi: <https://doi.org/10.1080/09638180.2018.1469424>.

7. Doni, F., Bianchi Martini, S., Corvino, A., & Mazzoni, M. (2019). Voluntary versus mandatory non-financial disclosure: EU Directive 95/2014 and sustainability reporting practices based on empirical evidence from Italy. *Meditari Accountancy Research, 28(5)*, 781-802. doi: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-12-2018-0423>.

8. Oliyvyk, Y. (2017). Institutional factors for the introduction of non-financial reporting. *Finance of Ukraine, 9*, 112–128. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2017.09.112>. (in Ukrainian)

9. Brown, H. S., de Jong, M., & Levy, D. L. (2009). Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production, 17(6)*, 571-580. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2008.12.009>.

10. Needles, B. E. Jr., Frigo, M. L., Powers, M., & Shigaev, A. (2016). *Integrated reporting and*

sustainability reporting: An exploratory study of high performance companies. Emerald Group Publishing Limited. In *Performance Measurement and Management Control: Contemporary Issues*: 41-81. doi: <http://doi.org/10.1108/S1479-351220160000031019>.

11. Tschopp, D., & Nastanski, M. (2014). The harmonization and convergence of corporate social responsibility reporting standards. *Journal of Business Ethics*, 125(1), 147-162. doi: <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1906-9>.

12. Venturelli, A., Pizzi, S., Caputo, F., & Principale, S. (2020). The revision of nonfinancial reporting directive: a critical lens on the comparability principle. *Business Strategy and the Environment*, 2020, 1-14. doi: <https://doi.org/10.1002/bse.2598>.

13. La Torre, M., Sabelfeld, S., Blomkvist, M., & Dumay, J. (2020). Rebuilding trust: sustainability and non-financial reporting and the European Union regulation. *Meditari Accountancy Research*, 28(5), 701-725. doi: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0914>.

14. Aureli, S., Magnaghi, E., & Salvatori, F. (2019). The role of existing regulation and discretion in harmonising non-financial disclosure. *Accounting in Europe*, 16(3), 290-312. doi: <https://doi.org/10.1080/17449480.2019.1637529>.

15. Michelon, G., Pilonato, S. & Ricceri, F. (2015). CSR reporting practices and the quality of disclosure: an empirical analysis. *Critical Perspectives on Accounting*, 33, 59-78. doi: <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2014.10.003>.

16. Lovinska, L. & Bondar, T. (2019). Non-financial reporting as the database for monitoring the Sustainable Development Goals attainment. *Finance of Ukraine*, 11, 20-30. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.11.020>. (in Ukrainian)

17. Hummel, K., & Schlick, C. (2016). The relationship between sustainability performance and sustainability disclosure – Reconciling voluntary disclosure theory and legitimacy theory. *Journal of Accounting and Public Policy*, 35(5), 455-476. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2016.06.001>.

18. Korol, S. Ya. (2016). *Corporate social responsibility: Theory and methodology of accounting*. Kyiv: KNUTE. 416 p. (in Ukrainian)

19. Margolis, J. D., Elfenbein, H. A., & Walsh, J. (2007). Does it pay to be good? A meta-analysis of the relationship between corporate social and financial performance. *Working paper, University of Michigan. SSRN Electronic Journal*. 79 p. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/237455609_Does_it_pay_to_be_good_A_meta-analysis_and_redirection_of_research_on_the_relationship_between_corporate_social_and_financial_performance.

20. Dumay, J., Frost, G., & Beck, C. (2015). Material legitimacy. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 11(1), 2-23. doi: <https://doi.org/10.1108/JAOC-06-2013-0057>.

21. Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J., & La Torre, M. (2017). Barriers to implementing the International Integrated Reporting Framework. *Meditari Accountancy Research*, 25(4), 461-480. doi: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-05-2017-0150>.

22. Levitska, S. (2019). Social component of integrated report of Ukrainian enterprises. *Finance of Ukraine*, 12, 98-107. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.12.098>. (in Ukrainian)

23. Golov, S. F., Kostyuchenko, V. M., & Kuzina, R. V. (2018). *Integrated reporting: concept, methodology, organization*. Kherson: Helvetica Publishing House. (in Ukrainian)

24. Kuzina, R. V. (2017). Corporate reporting system's development. *The Bulletin of the Kharkiv National Agricultural University of V. V. Dokuchaeva. Economic Science Series*, 4, 288-298. (in Ukrainian)

25. O'Dwyer, B., Owen, D., & Unerman, J. (2011). Seeking legitimacy for new assurance forms: The case of assurance on sustainability reporting. *Accounting, Organizations and Society*, 36(1), 31-52. doi: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2011.01.002>.

26. Erkens, M., Paugam, L., & Stolowy, H. (2015). Non-financial information: State of the art and research perspectives based on a bibliometric study. *Comptabilité-Contrôle-Audit*, 21(3), 15-92. doi: <https://doi.org/10.3917/cca.213.0015>.

27. Upton, W. S. (2001). *Special report on business and financial reporting, challenges from the new economy*. Norwalk, Connecticut: Financial Accounting Standards Board, 2001. Retrieved from https://www.fasb.org/articles&reports/sr_new_economy.pdf.

28. Mio, C., Fasan, M., Marcon, C., & Panfilo, S. (2020). The predictive ability of legitimacy and agency theory after the implementation of the EU directive on non-financial information. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(6), 2465-2476. doi: <https://doi.org/10.1002/csr.1968>.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2021 р.

Стаття прийнята 10.03.2021 р.